

Uprkos tome što se neresena pitanja klasičističke misli, kad se postave ovakvo na okup, pričinjavaju besmislenim, mora se priznati da je u pitanju o poreklu svesti ili o voljnjoj umetničkoj devitalizaciji sadržana zagonetka koja raspaljuje maštu i čije se rešenje samo kad bi bilo moguće, može smatrati rešenjem svih slutnji čoveka.

CEDOMORKA I SUNCE

Pa ipak, suština umetničkog obrazovanja sve će manje bivati u samoj orijentaciji na istoriju dosadašnjih formi. Antiklasičističko umetničko obrazovanje skoncentriše se na obučavanje pitomaca jednoj veštini: kako iz umetničkog dela prisvojiti i iscrpiti, isisati i izjesti znanje KAKO SE SPORAZUMEVA SA ŽIVIMA.

Ovakvo jedno sporazumaštvo ne predstavlja sociologizaciju pozicije i nije u suprotnosti sa pozicijom čiji je primarni predmet analiza smrti.

Iz sporazuma sa samim sobom smrtnim, logički proizlazi i sporazum sa drugima. Ko je najviše kverulant u istoriji, ko je uništio najviše ljudskih života? Onaj koji se nijednog časa nije mirio sa svojom smrtnošću, ni je htio da se sporazume sa samim sobom smrtnim, pa nije bogami mogao ni sa živima.

Kad je famozna nerotkinja iz Leskovca odbila da se sporazume i pomiri sa svojom generičkom smrtnošću namah je počela uništavati decu. Na sudu je izjavila da je svesna svoje smrti. A zaključak? — Posle mene sunce nek ne sija.

Treba pažljivo pogledati znanja ove žene. Ona su univerzalna. Ona sve zna. Ona zna da će umreti. Ona zna da će sunce izgoreti. Pesnička intuicija joj je pomogla da svoju individualnu entropiju oseti kauzalno vezanu za samo sunce i njegovo gorenje.

Pa iako zna sve o prirodi, ona o srcu ne zna ništa. Ona je opredmetila svoje srce, opredmetila subjekt jer je u čitavom kosmosu videla samo izvesnu, determiniranu, gnosticističku potrošnju. U umetničkoj potrošnji, izvesnosti i znanju srce se opredmećuje, kameni, u umetničkoj proizvodnji (komuniciranju iako se ne zna hoće li biti pogubno, u komuniciranju s poverenjem u drugog čoveka) srce se raspredmećuje i subektivira.

Šta je učinila ta žena kad je shvatila da zna zakon prirode? Izjednačivši se s prirodom, s vrednošću kosmosa, ona je rešila da prirodi pomogne u što boljem obavljanju moralčkog posla. Ona nije htela shvatiti da je njena vrednost uža od sve-

obuhvatne, genijalne vrednosti predmetne, nežive prirode. Zašto uža? Zato što „neživa“ priroda poseduje imanentno u sebi i život, no od njega je „šira“ jer je samom sobom mrtva.

Jeli ja mogu reći da je ta žena glupava zato što nije htela da shvati u svojoj nerodnosti da nije duša u genijalnosti. Ne mogu reći da je ta žena koja ne razume šta znači da je čovekova vrednost uža od kosmičke vrednosti (koju filozofija smatra svojim predmetom) glupava, i to zato ne mogu reći da je ona glupava zato što je ona nesrećna jer je nerodna.

Može li se nerodnoj ženi njena neplodnost zamerati? Ne. Jer sigurno je da sve ostale žene bez poroda pod srećom, baš zato što ga nemaju, a znale su tajnu uspostavljanja sporazuma sa svojom generičkom smrtnošću, na potresno lep način umeju da se sporazumeju sa živima, sa decom koja nisu njihova.

Ja sam video jednu majku koja je znala tajnu uspostavljanja sporazuma sa tuđjom decom. Kadgod se te žene setim meni se plaće. Izgubila je sina za vreme jedne letnje paralize. Mojsin je u to vreme zazirao od nepoznatih lica, mali je bio, ni govorio još nije. Sreli smo je pred poštom na Trgu republike, gledala ga je krupnim očima, ošćenim nežnom i predubokom svetlošću. Rekla mu je dvetri reči. On ih nije razumeo.

Kad smo se od nje rastali taj dečko je stao širiti ruke za njom. Šta je to iz nje emaniralo da jedno takvo dete oseti jaku struju međuljudskog sporazuma, nemuštog ali toplog?

OSNOVNA TEZA

Obrazovanje koje uči ljude da se OTVARAJU PREMA DRUGOME RADI SPORAZUMA, ne trpi otvaranje svoga „umišljenog ja“, svog „ubraženog egoa“ svoje „bezgrešne začetosti“, ili langvidne učevnosti, ili svog fermentnog ispovedanja beščulne ideologije PARTENOGENEZE ili bespolnog radjanja. Ono zahteva otvaranje celog sebe: i svojih slabosti i svoje snage, i lepog u sebi i gadnog (ta kako ćemo ga izboljšati ako ga ne vidimo!), jer nema sporazuma onde gde se prikriva i odvratno ljupko smeši! (Neka se trgnu i zgroze oni čiji je osmeh odvratno ljubak. Ne sakrivajte se, znamo vas poimence. Znaju koji su).

A zamislite kad vam neko napiše ispovest svoje duše al sve u svilenim internacionalnim gacićama, sve do srži prožeto frigidnom ideologijom partenogeneze. Jadan je on. Jer on ili laže, sakriva, ili još gore, govori istinu o sebi, ne sakriva, odista se razmnožava partenogenezom!

OBRAZLOŽENJE

Jedan je razlog zašto će sporazumevanje među ljudima i otvaranje celog bića postati još primarniji estetski problem nego što je danas u ovom tako drastično sukobljenom svetu. Priraštaj stanovništva će u roku od 60 godina naglo povećati procenat mladih ljudi na kuglama nebeskim. Nama je poznato da je osnovni estetski problem mladih učenje socijalnog komuniciranja, jer izlaskom iz dečavstva prolaze kroz mučni period usamljenosti. Polemika i svadja makar se vodili u ime nekih tobož idealnih fluida štetni su ako narušavaju osnovno jedinstvo društva i kulture. To je ono što moramo naučiti. Jedinstvo i sporazum su veća mudrost od svake misli.

Broj ljudi koji danas snose strašne muke zbog rdjave komunikacije, malen je. Ali kad čovečanstvo bude imalo recimo 30 milijardi devojaka i mladića a svega 10 milijardi komunikativno sposobnih ljudi, tad će ta masa od 30 milijardi komunikativno invalida slabo moći da se kroti klasičističkim afirmisanjem partenogeneze. Umetničko obrazovanje koje bude pokušalo ovom ustalasanom ljudskom moru da zabašuri postojanje tela nudeći im dušu iz ubudjavljanih knjiga valjaće se po pučini kao orahova ljuska.

A u to ljusci, ko će sedeti?

Raša POPOV

* Ako je načitanost merilo estetike, tad je državni ukazni cenzor bio najposposniji literata jer je čitao sve. Ako je postojanje ukusa ipak u skladu sa kupusarozderstvom (u šta sumnjam) ako je čitanje vrednije od plivanja (u šta sumnjam) tad merilo načitanosti ne može biti da li ste čitali iste knjige koje je čitao i Pele (klasičističke, hekatibne, hektorsko-polukosovske i klimakterično-kiltemestrične), nego se za merenje načitanosti, taj estetski kriterij, treba obratiti čistoj okulističkoj nauci. Okulistička nauka nam mnogo može pomoći budući da se okularna energija uložena u čitanje negativno odražava na dioptriju. Ako je Pele čvikeraš pa se time hvati ne nalazim to mnogo ukusnim. Kad bih ja štogod bio čvikeraš ne bih od svoje mane pravio vrtnu bed obzira što bih izgubio vid bujajući u budjave kupusarid.

„Prosvedećeni neoapsolutizam“. Nasilje se u tom sistemu ne vrši u ime vladara ili zbog integriteta carske ličnosti kao što je bilo u ortodoksnom apsolutizmu, već u ime prosvete, inteligencije i najpametnije filozofije. Kraj Leopold u Kongu masakrirao milione u ime prosvete i civiliziranja, te inteligentnijeg života. Tiranija inteligentnih — pour-intelgentia dobija svoj nakazni vrhunac u prosvetiteljskoj paroli koja krasni i urešava zidove Mathauzena: „Čistoća je pola zdravlja“. Ovaj supstrat celokupne inteligencije koja se stiče u osnovnoj školi servirani su sa divovljinim osmejkom osudjenima na smrt.

razvaline

tražim ti po razvalinama pradaavno svijetlo bilja što odbjelo je od srži i neumorne vatre što kap mlijeka u meni raskravljeno satire i svjetlove iskonske od jeda blagosilja

tražim u govoru ti pozabavljene zvuke što otkinuše se od grla da pretrnu u zraku što se talože morno u jednu krečnjačku šaku (od ramena mi dolina a sjene mi bezruke)

iskopavam ti iz kose nedoboljene ptice što se skrasiše na čelu anđeli zabrinute što zakovane u mebu nerazgovjetno čute u zapanjenom mozgu rijeke ponornice

orem ti po dlanu zaboravljene slike što su padale ko lisje padale ko zle kiše u zamučeno naše jesensko konačište što pogubilo je modre i vremenske oblike

zakletva

u vodu — škrtost zida otvori se tišini i bi sam kad se zida i bi sam na ledini

i kad se golemo ruši od luke do ruke — mučnina oprljena vedrina vazduh — da uguši

omča oko svijesti oko prsta to raste nemoguće slepilom čute kuće od krvi — do krsta

razapet dan na kocu planina sura na dlanu do lakta bol osvana i ptica u tobolcu

kunem te snom i vidom kunem te ovom kletvom zapljusni se svijetom zapljusni neprovidnom

tišinom gdje počinje vrijeme grko pokaži zube gdje se mebu okrene u zalivene trube

pomakni strane svijeta za mlaz modre vode da prokre iz crnih suncokreta

kletva

u čvor da te zavežem da te prekinem glasom oblo da te prežem nad stasom

da spavaš da misliš da kažeš — crno da te pjesma preklopi o smrtonosno zmo sna da ti utopim

u krv u zlatu u nešto mutno umiruće da te odvedem u nepoznato da te odvedem u nemoguće

u meni pada sprat po sprat zvijezda jedna nezvezdana da ti pjesma preklopi vrat i zatvori kapije dana

m o s t

vidrasti moj preko dunava preko golemine od pjesme preko moje mudrine opružen kako mi se na rebra sura uramenjen izvi posred srca kako buknu iz tebe plamen kako srdito suknu od tebe ptica

GOJKO JANJUŠEVIĆ

drago tršar

demonstranti II, 1957

